

مروری بر کلاس درس معکوس یادگیری خارج از چارچوب

اشاره

از دیرباز تا کنون، مشق شب و تکالیف منزل برای دانش‌آموزان موضوعی دست و پا گیر بوده است. کلاس معکوس به دنبال این است که فلسفه و قالب جدیدی را برای تکالیف خارج از کلاس ایجاد کند، به طوری که شاگردان یادگیری خود را از طریق تکالیف خارج از کلاس که معلم در اختیار آن‌ها قرار می‌دهد، کسب کنند و زمان کلاس که قبلاً به آموزش و ارائه محتوای درسی به وسیله معلم اختصاص داشت، به فعالیت‌هایی مانند انجام دادن تمرینات درسی، رفع اشکال و به اشتراک گذاشتن ایده‌ها و یافته‌های شاگردان اختصاص داده شود. در مقاله حاضر سعی شده است که واکاو اصطلاح کلاس معکوس، تعریف و تاریخچه کلاس معکوس، محاسن و لزوم استفاده از روش کلاس معکوس و همچنین مبانی و دیدگاه‌های زیر بنایی این کلاس مورد بحث قرار گیرد. لازم به ذکر است که درباره این موضوع در سایر مجلات رشد از جمله رشد معلم نیز مقاله‌هایی منتشر شده است.

کلیدواژه‌ها: کلاس معکوس، فعالیت‌های خارج از کلاس، فعالیت‌های داخل کلاس

کلاس معکوس: تعریف، تاریخچه

انجام تکالیف درسی خارج از کلاس توسط یادگیرنده از زمان‌های بسیار دور رایج بوده، اما نکته‌ای که باعث تمایز این روش شده، ماهیت تعاملی ارتباطات خارج از کلاس است که در سایه تکنولوژی‌های جدید به وجود آمده است. امروزه کلاس معکوس به یکی از روش‌های رایج در دنیا تبدیل شده است که در واحدهای درسی و دوره‌های تحصیلی متفاوت به کار گرفته می‌شود.

کلاس معکوس ابتکاری است که بسیاری از ویژگی‌ها و امکانات کلاس‌های حضوری و مجازی را ادغام کرده است. در تعریفی از آن آمده است: کلاس معکوس شکلی از یادگیری ترکیبی است که در آن دانش‌آموزان خارج از کلاس با مشاهده و مطالعه منابع مشخص در خصوص موضوع درسی، فعالیت عمده آموزش و یادگیری را بر عهده می‌گیرند و تکالیف منزل را داخل کلاس انجام می‌دهند (Enfield, 2013). در این کلاس‌ها فعالیت‌هایی که به‌طور سنتی در کلاس‌های درس انجام می‌شدند، در خانه توسط یادگیرندگان انجام می‌شوند. در کلاس درس معکوس معلم قبل از شروع کلاس محتوای درس را در قالب منابع متفاوتی در اختیار یادگیرندگان قرار می‌دهد تا به یادگیری موضوع درسی در منزل اقدام کنند و در کلاس درس به رفع ابهام، تمرین و هم‌افزایی آموخته‌های خود بپردازند.

سلیمان خان، بنیان‌گذار «خان آکادمی»، پایه‌گذار روش کلاس معکوس شناخته شده است. از عمر این روش به معنای امروزی آن حدود دو دهه گذشته است.

تراکمی و در خارج از کلاس نیز بررسی اوراق امتحانی دانش‌آموزان و پیش‌خوانی مطالب درسی برای ارائه در کلاس است. فعالیت دانش‌آموزان نیز در کلاس شامل دریافت آموزش و یادگیری مطالب درسی و در خارج از کلاس نیز تمرین و تکرار مطالبی است که در کلاس آموزش دیده‌اند. در کلاس معکوس فعالیت‌ها برعکس می‌شوند. آموزش و یادگیری به خارج از کلاس انتقال پیدا می‌کند و شاگردان با استفاده از منابع و خودآموزهایی که در اختیار دارند، در منزل به یادگیری موضوعات درسی می‌پردازند و تمرین و تکرار این مطالب که قبلاً در منزل انجام می‌شد، به کلاس انتقال پیدا می‌کند.

نکته دوم، معکوس شدن نقش دانش‌آموزان به معلم و آموزشگر خود است. آموزش اصلی در منزل و توسط یادگیرنده انجام می‌گیرد و معلم نیز نقش راهنما و تسهیل کننده را بر عهده دارد. روش کلاس معکوس فرصتی برای محک زدن دانش‌آموزان است. در واقع، به دلیل اینکه یادگیرندگان مسئولیت یادگیری خود را بر عهده دارند و از آزادی عمل برخوردارند، می‌توان توانایی آن‌ها را برای خودآموزی و یادگیری مستقلانه سنجید. نکته قابل توجه دیگر این است که غالباً به کلاس معکوس به عنوان یک روش یا به عنوان یک الگو اشاره می‌شود.

چرا به کارگیری کلاس معکوس حائز اهمیت است؟

اهمیت اصلی کلاس معکوس در تغییر نقش معلم از منبع اطلاعات به فردی راهنما و تسهیل‌گر است. در شرایطی که دانش‌آموزان امکان دستیابی به اطلاعات فراوانی را در فضای اینترنت دارند، معلم باید به شاگردان کمک کند تا نحوه تفکر در خصوص این حجم وسیع اطلاعات را بیاموزند و اطلاعات مهم را شناسایی و نحوه به کارگیری آن‌ها را یاد بگیرند و این نیازمند زمان است. در واقع، دومین نکته‌ای که اهمیت کلاس معکوس را بالا می‌برد، افزایش کارایی کلاس است. زمان برای آموزش‌های مستقیم و حضوری یک چالش اساسی است و کلاس معکوس از آنجا که بر فعالیت‌های یادگیری شاگردان خارج از چارچوب کلاس تأکید دارد، در سطح بالایی مشکل مربوط به زمان را برطرف کرده است.

در شیوه آموزش سنتی، فراگیرنده می‌کوشد تا آنچه را که مدرس آموزش می‌دهد در همان لحظه بیاموزد. یادگیرنده نمی‌تواند برای تأمل بیشتر، مدرس را متوقف کند و ممکن است هنگامی که کلمات

تعداد زیادی از کالج‌ها و دانشگاه‌ها، واحدهای درسی را به روش کلاس معکوس ارائه می‌کنند و این شیوه نوین آموزشی در سال‌های اخیر به ویژه در آموزش عالی رشد چشمگیری داشته است.

واکاوی اصطلاح کلاس معکوس

در اصطلاح «کلاس معکوس»، واژه معکوس به دو نکته اشاره دارد: اول منظور این است که در جریان این کلاس‌ها فعالیت‌های معلمان و دانش‌آموزان در کلاس و خارج از کلاس معکوس می‌شود. در روش‌های سنتی و معلم محور، فعالیت اصلی معلمان در محیط کلاس شامل بررسی تکالیف خانگی دانش‌آموزان، آموزش و تدریس موضوعات مورد نظر و ارزشیابی آموخته‌های شاگردان به صورت تکوینی و

**کلاس معکوس
شکلی از
یادگیری ترکیبی
است که در آن
دانش‌آموزان
خارج از کلاس
درس با مطالعه
منابع مشخص
در باره موضوع
درسی فعالیت
عمده آموزش و
یادگیری را بر
عهده می‌گیرند**

روش کلاس معکوس موجب تغییر جهت از معلم محوری به دانش آموز محوری می شود که در این صورت بحث در کلاس به بررسی عمیق تر موضوعات و خلق فرصت های یادگیری غنی تر اختصاص می یابد

تغییر جهت از معلم محوری به دانش آموز محوری می شود که در این صورت، بحث در کلاس به بررسی عمیق تر موضوعات و خلق فرصت های یادگیری غنی اختصاص می یابد.

جمع بندی

کلاس معکوس از جمله روش هایی است که می توان آن را حاصل به کارگیری و ادغام یافته های جدید در عرصه های تربیتی، تکنولوژیکی و روان شناسی پرورشی دانست. در استفاده از این روش، آموزش و یادگیری خارج از کلاس توسط یادگیرنده انجام می شود و زمان کلاس به تمرین و رفع اشکال در خصوص موضوعات آموخته شده اختصاص می یابد. چنانچه شرایط و امکانات لازم برای استفاده از این روش وجود داشته باشد، اثرات تربیتی و آموزشی بسیاری را به دنبال خواهد داشت.

این روش جدید آموزش و یادگیری از دیدگاه های روان شناسی تربیتی و نظریات جدید یادگیری، از جمله ساختن گرایبی اجتماعی و یادگیری فعال سرچشمه می گیرد. نکته قابل بحث این است که در صورت طراحی جریان آموزش و یادگیری بر حسب رویکردها و دیدگاه های جدید، ضرورت می یابد که اجرا و ارزشیابی آموزش، فعالیت های یادگیری و همچنین کمیت و کیفیت نقش عوامل آموزشی، از جمله معلم و دانش آموز، به طور ویژه دچار تغییر شود.

سخنران را در ذهن خود حلای می کند، نکات کلیدی درس را از دست بدهد. در شیوه تدریس معکوس، فراگیرنده با در اختیار داشتن ویدیوهای آموزشی و خود آموزهای دیگر، جلسه آموزش را کنترل می کند. این روش همچنین کمک شایانی به افرادی می کند که کم شنوا هستند و یا از تسلط زبانی کافی برخوردار نیستند.

اختصاص زمان کلاس به بحث پیرامون آموخته ها و انجام تکالیف، این فرصت را به آموزگار می دهد که بتواند اشتباهات رایج فراگیرندگان را اصلاح و خطاهای یادگیری را شناسایی و رفع کند. به علاوه، پروژه های گروهی روحیه مشارکت را تقویت می کند و به فراگیرنده امکان می دهد از یکدیگر بیاموزند و در انجام تکالیف برای یادگیری بهتر یکدیگر را یاری کنند.

دیدگاه ها و مبانی سازنده کلاس معکوس

مبانی زیر بنای کلاس معکوس را باید در دیدگاه هایی از جمله «ساختن گرایبی اجتماعی» و «یادگیری فعال» جست و جو کرد که بر نقش فعال یادگیرنده در ایجاد معنا از طریق تعامل اجتماعی تأکید دارند. پیروان دیدگاه ساختن گرایبی اجتماعی در خصوص آموزش و یادگیری بر این عقیده هستند که باید بخش فعال یادگیری بر عهده شخص یادگیرنده و در خارج از کلاس باشد. روان شناسانی که روش یادگیری فعال را توصیه می کنند، بر این باور هستند که یادگیری فعال زمانی اتفاق می افتد که فراگیرندگان فرصت بیشتری برای ارتباط با موضوع داشته باشند و به تولید علم تشویق شوند؛ نه فقط دریافت کننده اطلاعات باشند. در یک محیط فعال یادگیری معلمان تسهیل کننده یادگیری هستند، نه افرادی که اطلاعات را به فراگیرندگان دیکته کنند.

اصول و مبانی این روش را می توان از لایه لای نظرات و رهنمودهای متخصصان عرصه تعلیم و تربیت استنباط کرد؛ از جمله جان دیویی، ویگوتسکی و پیاژه. جان دیویی اعتقاد دارد، هم تجربه و هم انتقال اطلاعات در جریان یادگیری بسیار حائز اهمیت هستند. پیاژه بیان می کند، کودکان هنگامی که در مورد تغییر شکل اشیا تأمل می کنند، در حال تجربه کردن هستند. ویگوتسکی بیان می کند، فهم مطالب و یادگیری توسط دانش آموزان هنگامی که مشاهده می کنند با کمک دیگران چه چیزهایی را می توانند انجام دهند، بسیار آسان تر می شود (Reigeluth, 2017). روش کلاس معکوس موجب

* منابع

1. Enfield, J. (2013). Looking at the impact of the flipped classroom model of instruction on undergraduate multimedia students at CSUN. TechTrends: Linking Research & Practice to Improve Learning, 57(6), 14-27. doi: 10.1007/s11528-013-0698-1
2. Reigeluth, C. M. (2017). Instructional-design theories and models (volume IV). A new paradigm of instructional theory. NEW YORK: Routledge.